

VII. KORXONALAR VA TASHKILOT- LARNING FAOLIYATINING UMUMIY TAVSIFI

Barchamizga ma'lumki, Tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yish tartibini tubdan takomillashtirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish asosida ularning davlat organlari bilan o'zaro munosabatlarida bevosita muloqot qilmaydigan shakllaridan foydalanishni jadal rag'batlantirilmoqda.

Bugungi kunda ushbu borada qonunchilikda muhim qarorlar qabul qilinib, tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yish tartibini tubdan takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar kompleksi ma'qullanib, ushbu chora-tadbirlarda tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish va hisobga qo'yishni avtomatlashtirilgan tizimi bosqichma-bosqich ishlab chiqilib xayotga tatbiq qilinmoqda.

Amalga oshirilayotgan islohotlar va jamiyatimizda ro'y berayotgan muhim o'zgarishlar tadbirkorlik sub'ektlari tomonidan o'z faoliyatlarini mustaqil boshlashiga va biznesini rivojlantirishiga muhim poydevor bo'ladi.

Bu o'z navbatida, tadbirkorlarning va mamlakatimizga kirib kelayotgan investitsiyalarni yanada ko'payishiga va ayni damda qo'shimcha ish o'rinlarini vujudga kelishiga, fuqarolarning turmush darajasini yanada oshirishiga xizmat qiladi.

Izoh tariqasida:

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2012 yil 25 dekabrda "Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registri to'g'risidagi Nizomni tasdiqlash haqida"gi 274-sonli qaroriga muvofiq tadbirkorlik sub'ektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ tomonidan taqdim etilgan bildirishnomaga asosan Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registri bazasi yuritiladi.

Korxonalar va tashkilotlar yagona davlat registri ma'lumotlariga ko'ra 2019 yilning 1 aprel holatiga ro'yxatga olingan yuridik shaxslar soni(fermer va dehqon xo'jaliklarisiz) 17313 taga etdi, bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan 2699 taga yoki 18,5 % oshgan va faoliyat ko'rsatayotganlari soni esa 16390 tani tashkil qildi, bu esa, o'tgan yilning shu davriga nisbatan 2418 taga yoki 17,3 % ga oshgan.

Ro'yxatdan o'tgan korxonalar va tashkilotlarning asosiy ulushi Urganch shahrida (24,4 %), Urganch tumani (10,8 %), Xiva shahri (9,2 %) , Xiva tumani (9,1 %), hissalariga to'g'ri keladi.

**Ro'yxatga olingan va faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning
hududlar bo'yicha taqsimlanishi**
(2019 yilning 1 aprel holatiga)

	<i>Ro'yxatga olingan</i>		<i>Faoliyat ko'rsatayotgan</i>	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>

Xorazm viloyati	17313	100	16390	100
Urganch sh.	4222	24,4	3884	23,7
Xiva sh.	1587	9,2	1515	9,2

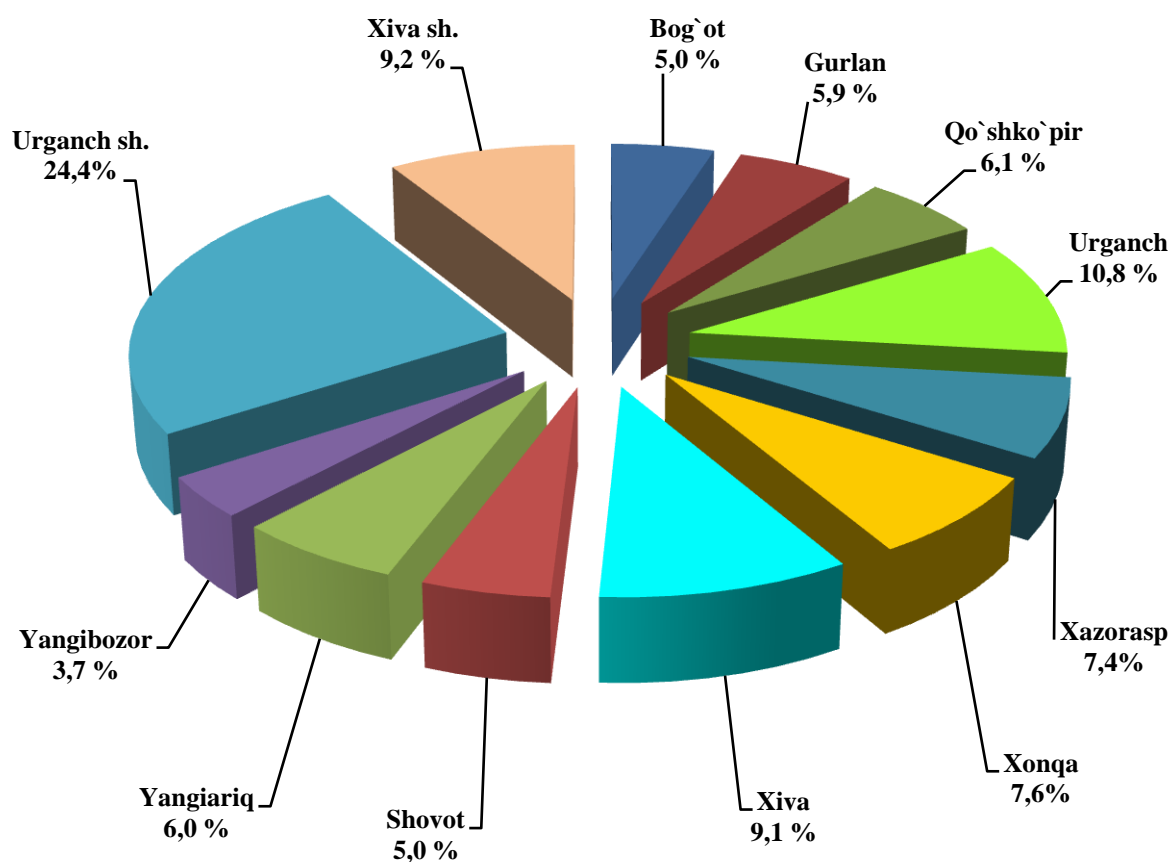
tumanlar:

Bog'ot tumani	861	5,0	819	5,0
Gurlan tumani	1013	5,9	981	6,0
Qo'shko'pir tumani	1053	6,1	1012	6,2
Urganch tumani	1869	10,8	1767	10,8
Xazorasp tumani	1284	7,4	1248	7,6
Xonqa tumani	1311	7,6	1288	7,9
Xiva tumani	1573	9,1	1475	9,0
Shovot tumani	863	5,0	776	4,7
Yangiariq tumani	1031	6,0	995	6,1
Yangibozor tumani	646	3,7	630	3,8

Ma'lumot tariqasida:

Oxirgi 5 yillikka e'tibor beradigan bo'lsak, viloyatimizda 2014 yillarda davlat ro'yxatidan o'tgan tadbirkorlik sub'ektlar soni 10867 tani (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) tashkil etgan bo'lsa, bugungi kun holatiga 14094 mingta bo'lib 3227 taga ko'payganini kuzatish mumkin.

Ro'yxatdan o'tgan sub'ektlarning hududlar bo'yicha ulushi, %

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ro'yxatga olingan korxonalar va tashkilotlarning asosiy qismi savdo (jami ro'yxatga olingan yuridik shaxslarning 25,9 %), sanoat (16,6 %), qurilish (9,8 %), qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi (7,5 %) sohalariga to'g'ri keladi.

Ro'yxatga olingan va faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha taqsimlanishi
(2019 yilning Iaprel holatiga)

	Ro'yxatga olingan		Faoliyat ko'rsatayotgan	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>

Jami	17313	100	16390	100
-------------	--------------	------------	--------------	------------

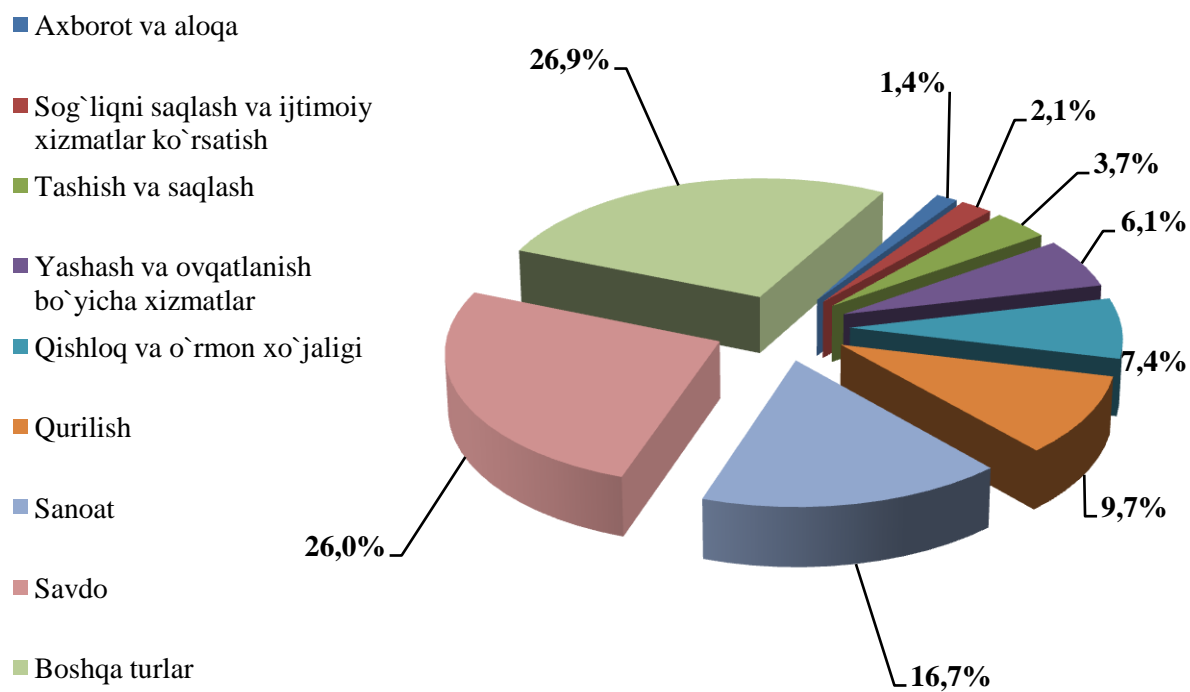
shu jumladan:

qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	1303	7,5	1220	7,4
sanoat	2878	16,6	2738	16,7
qurilish	1689	9,8	1587	9,7
savdo	4476	25,9	4258	26,0
tashish va saqlash	638	3,7	604	3,7
yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	1081	6,2	1002	6,1
axborot va aloqa	246	1,4	229	1,4
sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	354	2,0	343	2,1
boshqa turlari	4648	26,8	4409	26,9

Ma'lumot tariqasida:

Faoliyat ko'rsatayotgan korxonalarni iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha eng katta ulushi savdo sohasiga 4258 ta korxona (26,0%) to'g'ri keladi.

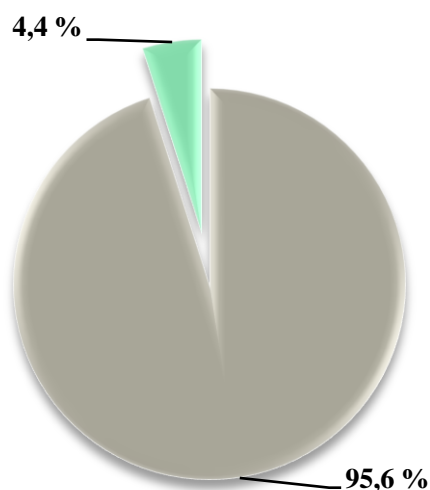
**Faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlarning
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, foizda
(2019 yilning Iaprel holatiga)**

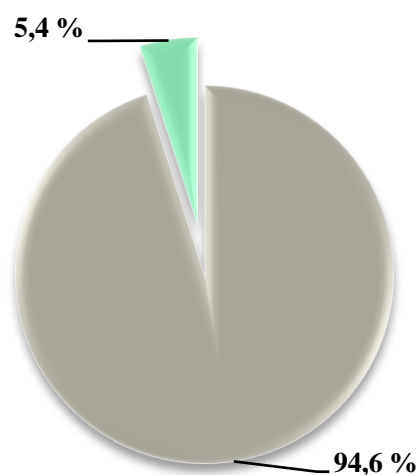
Korxonalar va tashkilotlarning umumiy sonida faoliyat ko'rsatayotgan sub'ektlarning ulushi 94,6 % ni, shu bilan birga jami korxonalar va tashkilotlarning umumiy soniga nisbatan faoliyat ko'rsatmayotganlarning ulushi 5,4 % ni tashkil etganligini ko'rsatmoqda.

**Korxonalar va tashkilotlarning umumiy sonidan faoliyat
ko'rsatayotganlar va faoliyatsizlarning ulushi, %
(2019 yilning 1 aprel holatiga)**

01.04.2018 y.

01.04.2019 y.

Faoliyat ko'rsatayotganlar

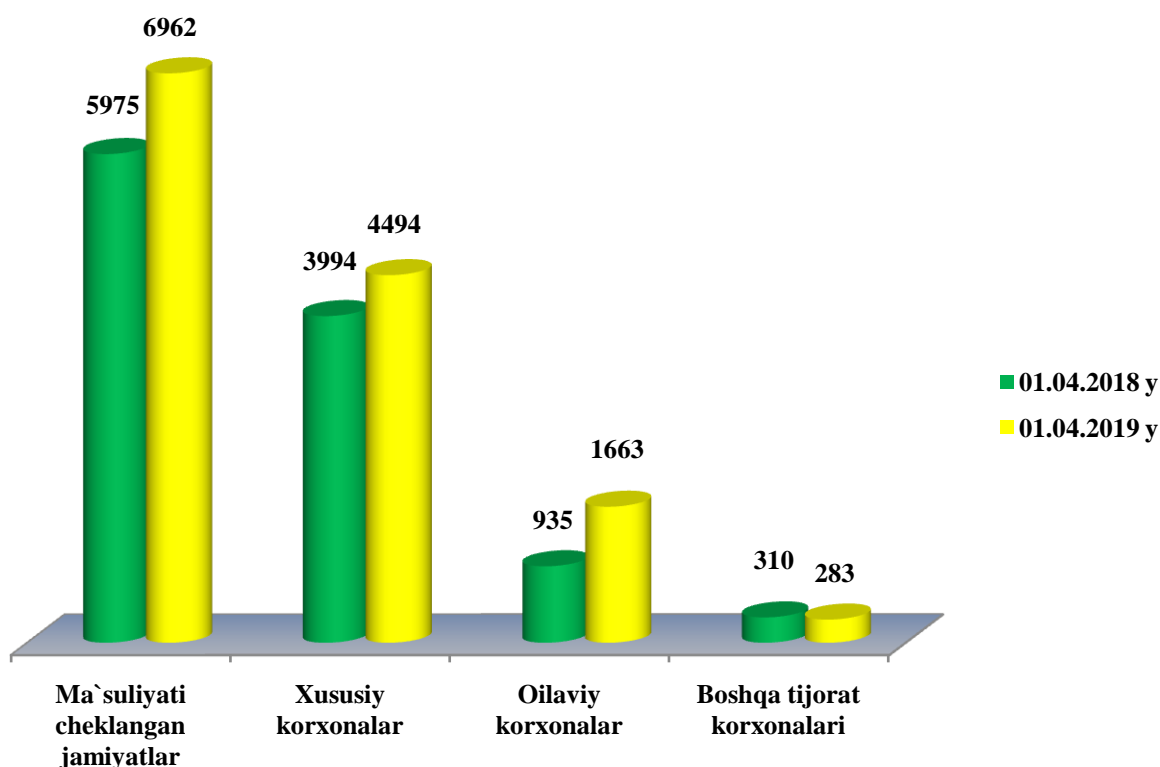
Faoliyatsizlar

2019 yil 1 aprel holatiga 13402 ta tijorat shaklidagi korxonalar va tashkilotlar faoliyat ko'rsatayotgan bo'lib, shundan xususiy korxonalar – 4494 ta, oilaviy korxonalar – 1663 ta, mas'uliyati cheklangan jamiyatlari – 6962 va 283 tani boshqa tijorat korxonalari tashkil etadi.

Misol tariqasida:

2014-2018 yillar mobaynida faoliyat ko'rsatayotgan tadbirkorlik sub'ektlari soni (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) 10449 dan 13395 taga yoki 28,1 % ga oshgan.

**Faoliyat ko'rsatayotgan yuridik shaxslar-xo'jalik yurituvchi
sub'ektlarning tashkiliy huquqiy shakllari bo'yicha
taqsimlanishi, birlikda
(2019 yilning 1 aprel holatiga)**

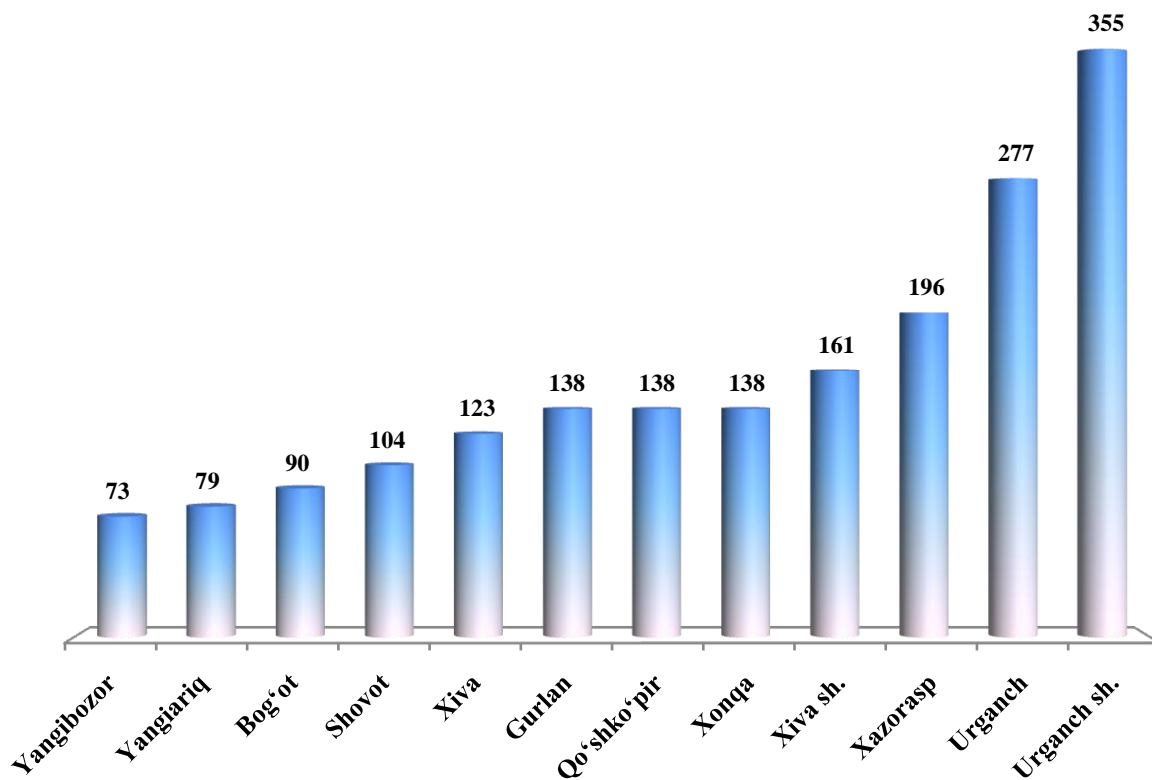

Ta'kidlash joizki, mamlakatimizda faoliyat ko'rsatayotgan yuridik shaxslar-xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning tashkiliy huquqiy shakllari bo'yicha asosiy qismi mas'uliyati cheklangan jamiyatlari xissasiga to'g'ri keladi. Bu ko'rsatkichlar yildan yilga o'sib bormoqda va bu ma'lumotlarni statistik raqamlarda kuzatish mumkin.

2019 yilning yanvar-mart oylarida jami 1872 ta yangi korxonalar va tashkilotlar ro'yxatga olingan bo'lib, yoki 2018 yilning shu davriga nisbatan 60,6 % ko'proq. Yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning asosiy qismi Urganch shahri (355 ta), Urganch tumani (277 ta), Xazorasp tumani (196 ta), Xiva shahri (161 ta) hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam esa Yangibozor (73 ta), Yangiariq (79 ta) va Bog'ot (90 ta) tumanlariga to'g'ri keladi.

Hududlar bo'yicha yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning soni,

(birlikda)

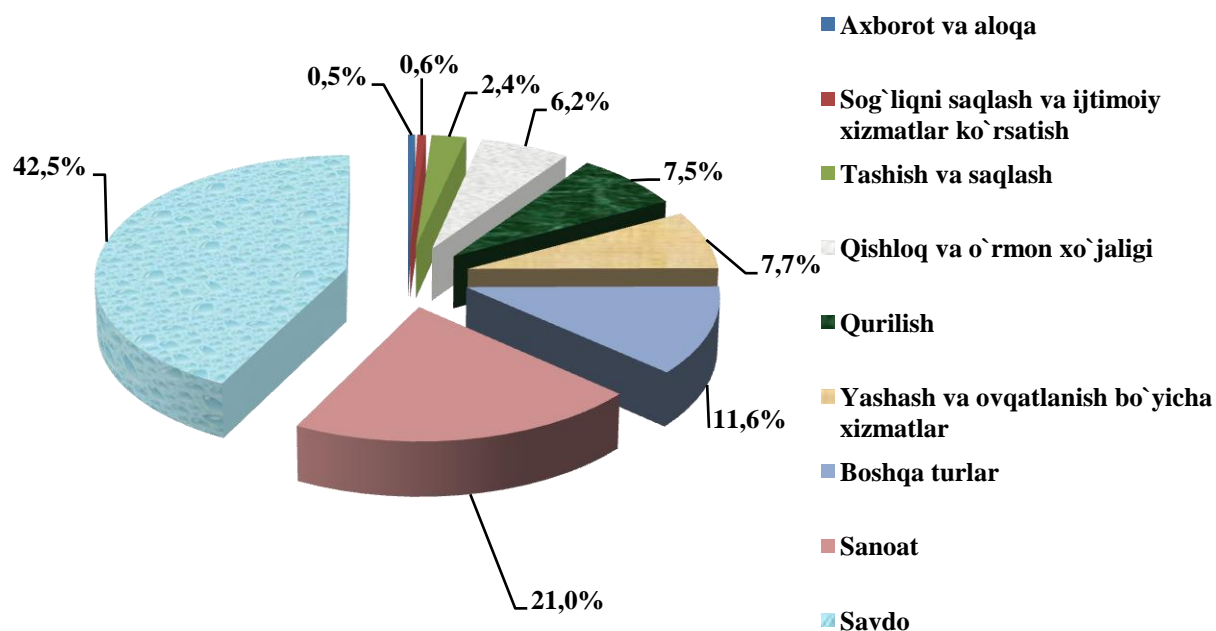

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning ulushi savdoda 42,5 %, sanoatda 21,0 %, yashash va ovqatlanish xizmatlari 7,7 %, qurilishda 7,5% va qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida 6,2 % ni tashkil etadi.

Ma'lumot tariqasida:

Viloyatimizda yangi tashkil etilgan tadbirkorlik sub'ektlar soni (fermer va dexqon xo'jaliklarsiz) 2014 yilda 1201 ta, 2015 yilda 1292 ta, 2016 yilda 1506 ta, 2017 yilda 1695 ta va bugungi kun holatiga 1872 tani tashkil qildi.

**Yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlarning
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %
(2019 yilning 1-aprel holatiga)**

2019 yil 1-aprel holatiga viloyatimizda faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining soni 13335 tani tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich 2018 yilning shu davriga nisbatan 19,7 % ga oshgan.

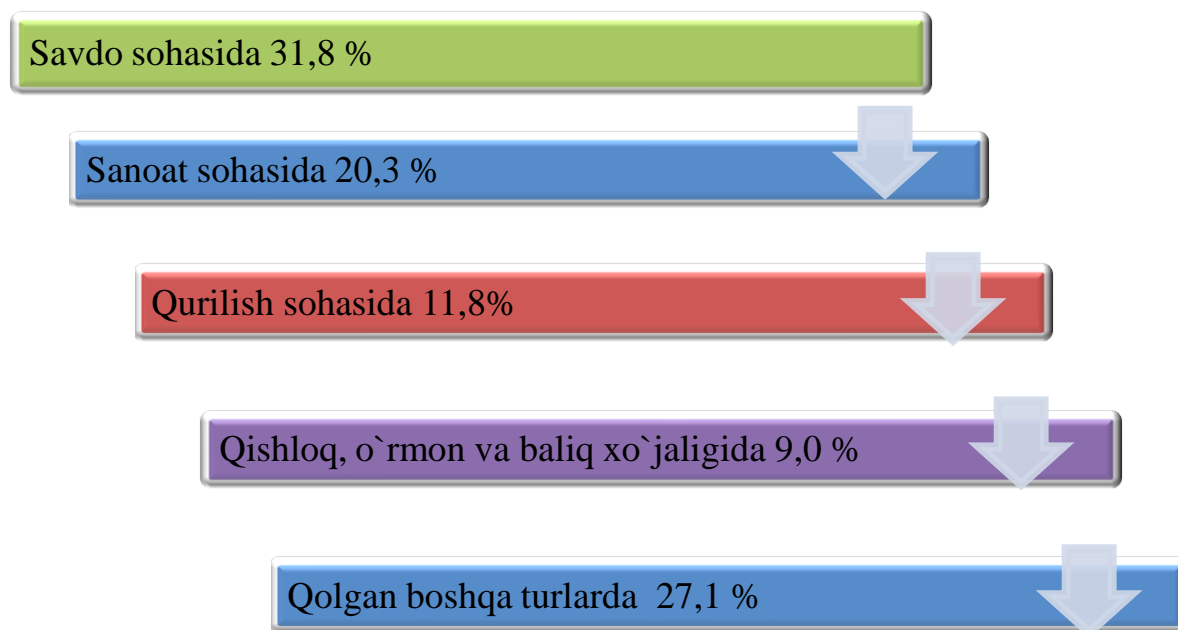
Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi, ya'ni 3216 tasi (jami sub'ektlarning 24,1 %) Urganch shahriga, 1507 tasi (11,3 %) Urganch tumani, 1394 tasi (10,4 %) Xiva shahri hamda 1277 tasi (9,6 %) Xiva tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam faoliyat ko'rsatayotganlar esa 466 tasi (3,5 %) Yangibozor, 547 tasi (4,1 %) Shovot, 596 tasi (4,5 %) Bog'ot, 768 tasi (5,8 %) Gurlan tumanlari hissalariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining
hududlar bo'yicha soni**

	2018 yil 1 aprel holatiga		2019 yil 1 aprel holatiga	
	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>	<i>birlik</i>	<i>jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	11138	100	13335	100
Urganch sh.	2784	25,0	3216	24,1
Xiva sh.	1111	10,0	1393	10,4
<i>tumanlar:</i>				
Bog'ot	510	4,6	596	4,5
Gurlan	624	5,6	768	5,8
Qo'shko'pir	574	5,2	774	5,8
Urganch	1194	10,7	1507	11,3
Xazorasp	699	6,3	947	7,1
Xonqa	820	7,4	1040	7,8
Xiva	1246	11,2	1277	9,6
Shovot	444	4,0	547	4,1
Yangiariq	751	6,7	804	6,0
Yangibozor	381	3,4	466	3,5

Faoliyat ko'rsatayotgan jami 13335 ta kichik tadbirkorlik sub'ektlarining 4242 tasi (31,8 %) – savdoda, 2713 tasi (20,3 %) - sanoatda, 1576 tasi (11,8 %) - qurilishda, 1198 tasi (9,0%) - qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida, 988 tasi (7,4 %) - yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar sohasida, 598 tasi (4,5 %) - tashish va saqlashda, 276 tasi (2,1 %) - sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda, 212 tasi (1,6 %) - axborot va aloqa sohasida, shuningdek 1532 tasi (11,5%) - boshqa faoliyat turlari hissalariga to'g'ri keladi. Shundan ko'rinib turibdiki, faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi sanoat va savdo faoliyat turlariga to'g'ri keladi. SHuningdek, eng kam ulushi esa sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar hamda axborot va aloqa faoliyat turlariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha ulushi, %
(2019 yilning 1 aprel holatiga)**

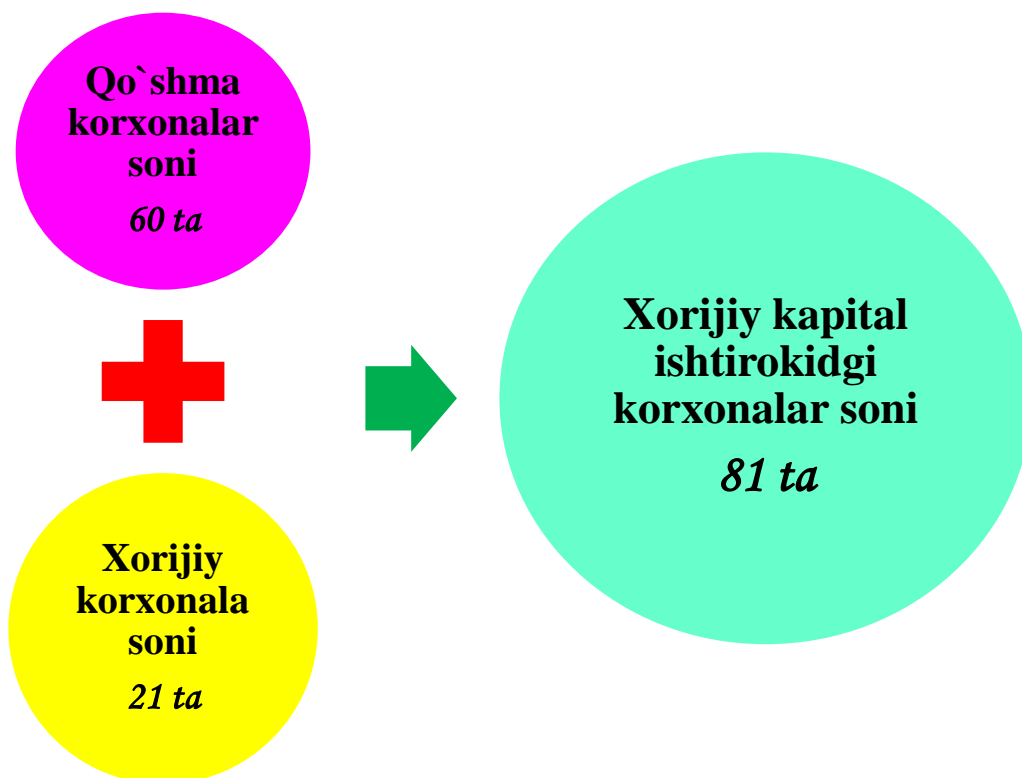

Kichik tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash asosida ularning ishlab chiqarish faoliyatini samarali tashkil etish bo'yicha ishlar etarli darajada tashkil etilmaganligi sababli faoliyat ko'rsatmayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining jami ro'yxatga olinganlarning umumiy soniga nisbatan ulushi yuqori bo'lmoqda. Jumladan, 2019 yilning 1 aprel holatiga Urganch shahrida jami ro'yxatdan o'tgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining umumiy sonida faoliyat ko'rsatmayotganlarning ulushi 8,1 % ni (282 ta) tashkil qilgan, Urganch tumanida esa ro'yxatdan o'tganlarning jami sonida 6,2 % ni (99 ta) tashkil qilib, ularning soni o'tgan yilning shu davriga nisbatan 268 taga o'sgan.

Hisobot davrida 313 ta korxonalar va tashkilotlar faoliyati tugatilgan bo'lib, ulardan 4 tasi (jami faoliyati tugatilganlarning 1,3 %) ixtiyoriy tugatish tartibini qo'llash orqali tugatilgan.

Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar. 2019 yil 1 aprel holatiga faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar soni 81 tani tashkil etdi. O'tgan yilning shu davriga nisbatan 29 taga yoki 55,8 % ga o'sgan. Shuningdek, xorijiy kapital ishtirokidagi faoliyat ko'rsatayotgan korxonalardan 54 tasi qo'shma korxonalar, 17 tasi esa xorijiy korxonalar hisoblanadi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi
korxonalar tarkibida qo'shma korxonalar va
xorijiy korxonalarning soni, birlikda
(2019 yilning 1 aprel holatiga)**

Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi Urganch shahar 23 ta (28,4 %), Shovot 11 ta (13,6 %) va Urganch 10 ta (12,4 %) tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Eng kam xorijiy kapital ishtirokida tashkil etilgan korxonalar Xonqa 2 ta (2,5 %), Xazorasp 2 ta (2,5 %), Yangibozor 3 ta (3,7 %) va Yangiariq 4 ta (4,9 %) tumanlari hissalariga to'g'ri keladi. Bu esa mazkur hududlarda xorijiy hamkorlar bilan ishlashni, investitsiyalar jalb etish borasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlarni yanada rivojlantirishni talab etadi.

Mamlakatimizda ishbilarmonlik muhitini jadal rivojlantirish borasida qator ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Bugungi kunda raqobatbardoshlik muhitini yaratish maqsadida chet ellik sarmoyadorlarga yurtimiz bozoriga kirib kelishlari o'z faoliyatlarini olib borishlari uchun qulay shart-sharoitlar yaratilmoqda. Buning natijasida keyingi yillarda xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar yildan yilga soni kengayib borayotganligini statistik raqamlarda o'z aksini topgan.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi
korxonalarning hududlar bo'yicha soni va ulushi**
(2019 yilning 1 aprel holatiga)

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	71	100
Urganch sh.	23	28,4
Xiva sh.	7	8,6
<i>tumanlar:</i>		
Bog'ot	6	7,4
Gurlan	4	4,9
Qo'shko'pir	5	6,2
Urganch	10	12,4
Xazorasp	2	2,5
Xonqa	2	2,5
Xiva	4	4,9
Shovot	11	13,6
Yangiariq	4	4,9
Yangibozor	3	3,7

Faoliyat ko'rsatayotgan 81 ta xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarni iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha olib qaraydigan bo'lsak, 45 tasi (55,6 %) sanoat, 12 tasi (14,8 %) savdo, 6 tasi (7,4 %) qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida, 5 tasi (6,2 %) yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlarda, 5 tasi (6,2 %) qurilishda, 4 tasi (4,9 %) tashish va saqlashda, 1 tasi (1,2 %) sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish hamda 3 tasi (3,7 %) boshqa faoliyat turlari hissalariga to'g'ri keladi. Shundan ko'rinib turibdiki, faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi sanoat va savdo faoliyat turiga to'g'ri keladi. Shuningdek, eng kam ulushi esa sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar hamda axborot va aloqa faoliyat turlariga to'g'ri keladi.

**Faoliyat ko'rsatayotgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning
iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha soni va ulushi**
(2019 yilning 1 aprel holatiga)

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Jami	81	100
<i>shu jumladan:</i>		
sanoat	45	55,6
savdo	12	14,8
qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	6	7,4
yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	5	6,2
qurilish	5	6,2
tashish va saqlash	4	4,9
sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	1	1,2
boshqa turlari	3	3,7

2019 yilning yanvar-mart oylarida xorijiy kapital ishtirokidagi ro'yxatdan o'tgan yangi korxonalarning soni 13 tani tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich esa o'tgan yilning shu davriga nisbatan 12 taga ko'paygan yoki 13 marta oshgan.

Bunda, Turkmaniston Respublikasi rezidentlari kapitali ishtirokida – 7 ta, Rossiya Federatsiyasi – 4 ta, Amerika Qo'shma Shtatlari -1 ta va Eron Islom Respublikasi -1 ta yangi korxonalar ro'yxatdan o'tgan.

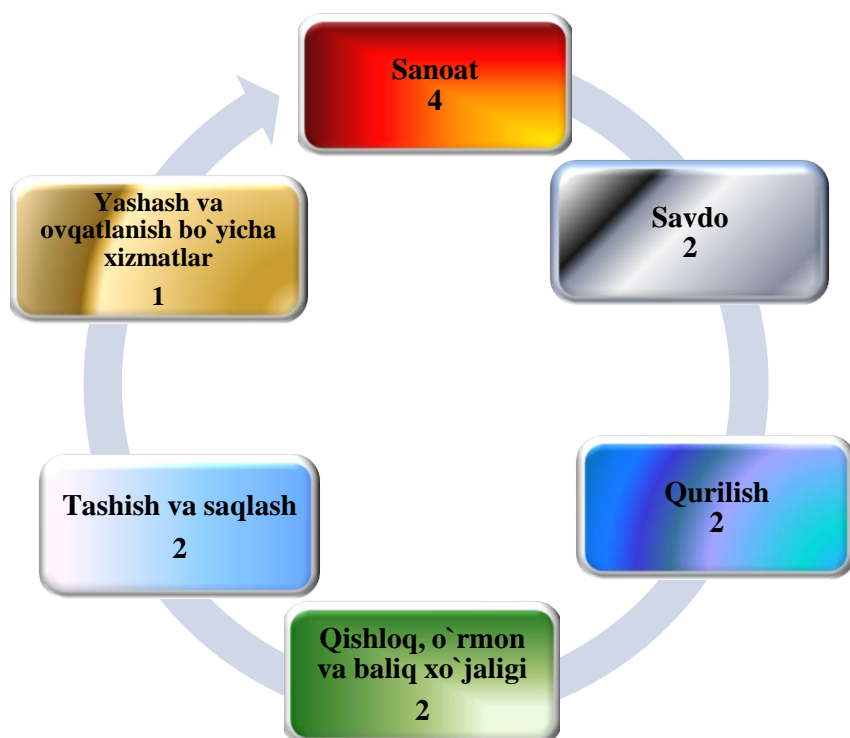
13 ta yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning asosiy qismi Urganch shahri (3 ta), Urganch (3 ta), Yangibozor (2 ta), Gurlan (2 ta), Shovot (1 ta), Xonqa (1 ta) tumanlari va Xiva shahri (1 ta) hissalarigi to'g'ri keladi. Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning umuman tashkil etmagan tumanlarlar qatoriga Bog'ot, Qo'shko'pir, Xazorasp, Yangiariq va Xiva tumanlarini kiritish mumkin.

**Yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning hududlar kesimidagi soni
va ulushi**
(2019 yilning Iaprel holatiga)

	<i>birlik</i>	<i>Jamiga nisbatan % da</i>
Xorazm viloyati	23	100
Urganch sh.	3	23,1
Xiva sh.	1	7,6
<i>tumanlar:</i>		
Bogʻot	0	0
Gurlan	2	15,4
Qoʻshkoʻpir	0	0
Urganch	3	23,1
Xazorasp	0	0
Xonqa	1	7,7
Xiva	0	0
Shovot	1	7,7
Yangiariq	0	0
Yangibozor	2	15,4

Yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarni iqtisodiy faoliyat turlari boʻyicha koʻradigan boʻlsak, asosan sanoatda 4 ta, savdoda 2 ta, qishloq, oʻrmon va baliq xoʻjaligida 2 ta, qurilishda 2 ta, tashish va saqlashda 2 ta va yashash va ovqatlanish boʻyicha xizmatlarda 1 ta xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar yangi tashkil etilgan.

**Yangi tashkil etilgan xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarning iqtisodiy faoliyat turlari
bo'yicha soni, birlikda
(2019 yilning 1 aprel holatiga)**

Shu bilan birga, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmlarini kengaytirishda etarli darajada ishlar to'g'ri yo'lga qo'yilmaganligi sababli, ayrim hududlarda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda beqarorlik saqlanib qolmoqda. Jumladan, 2019 yil 1 aprel holatiga 1 ta xorijiy kapital ishtirokidagi korxona faoliyat ko'rsatmayotgan korxonalar ro'yxatida turibdi. Bu Shovot (1 ta) tumanidadir.

O'zbekiston Respublikasining Qonunchilik palatasi tomonidan 2012 yil 26 aprelda qabul qilingan 327-sonli "Oilaviy tadbirkorlik to'g'risida"gi qonuni kuchga kirkandan boshlab, Respublikamizda oilaviy korxonalar faoliyatini tashkil etishda, korxona huquqini muhofaza qilishda va faoliyatini yuritishda sezilarli o'zgarishlar amalga oshirildi. Buning natijasida, oilaviy korxonalar soni ko'payib mamlakatimiz iqtisodiyoti rivojlanishida ijobiy ulushiga ega bo'lib bormoqda.

Oilaviy korxonalar. Yuridik shaxs sifatida davlat ro'yxatidan o'tgan oilaviy korxonalar soni - 2019 yil 1 aprel holatiga 1750 tani tashkil etib, ulardan 1663 tasi yoki 95,0 % faoliyat yuritadi. Bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan davlat ro'yxatidan o'tganlarning hamda faoliyat ko'rsatayotganlarning umumiy soniga nisbatan o'rtacha 79,2 % ga oshganligini ta'kidlash lozim.

Oilaviy korxonalar soninig o'sish dinamikasi,
Birlikda(2019 yilning 1aprel holatiga)

